

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Історичний факультет

Кафедра всесвітньої історії
Кафедра історії України
Кафедра історіографії, джерелознавства та архівознавства
Кафедра східноєвропейської історії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор ДНУ ім. Олеся Гончара
проф. Поляков М. В.

„ 2 ” _____ 2016 р.

УЗГОДЖЕНО
Проректор з
науково-педагогічної роботи
проф. Чернецький С. О.

„ 1 ” _____ 2016 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВИХ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»
та рівня «магістр»

за спеціальністю:
032 Історія та археологія
освітня програма «історія»
освітня програма «архівознавство»
освітня програма «археологія»

Вчена рада історичного факультету
Протокол № 7 від 15.02.2016 р.
Декан історичного факультету
проф. Світленко С. І.

„ 15 ” _____ 2016 р.

1. Загальна частина

Програма фахових вступних випробувань охоплює теми фундаментальних дисциплін з історії, які забезпечують базовий рівень професійних знань бакалавра.

Вступник повинен **знати**:

- призначення і зміст гуманітарних наук, місце історії в системі гуманітарного знання, природу людського суспільства і роль особи в його функціонуванні;
- типи і форми культури, її роль в житті суспільства, місце української культури в структурі європейської і світової культури;
- основні проблеми світової філософії, економічні та політологічні теорії;
- визначення соціальних спільнот та соціальних відносин, форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами;
- основні типи державно-правових систем і основні тенденції їх розвитку в сучасних умовах;
- державний устрій, державне управління й основи правової системи України;
- сутність та значення прав і свобод людини і громадянина;
- місце релігії як певного світогляду людини в житті індивідуума та суспільства;
- сутність світових релігій та особливості конфесійного життя в Україні;
- причини появи, генезису і занепаду цивілізацій;
- основні віхи світової історії в цілому та конкретну історію окремих країн, регіонів і народів;
- значення історії України в загальноєвропейському та світовому історичному процесі;
- сутність європейського антропогенезу і процесу формування українського народу;
- етапи становлення і розвитку історії як науки, її основні напрями і школи, вітчизняні та зарубіжні історіографічні концепції;
- основні поняття та методи історичного джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін;
- основні положення педагогіки та психології, загальні принципи організації, змісту та форм навчання і виховання.

Вступник повинен **вміти**:

- комплексно аналізувати історичні джерела та історичні факти;
- системно мислити і синтетично використовувати набуті знання у своїй дослідницькій та професійній діяльності;
- проводити бібліографічний аналіз та опис, способи та прийоми роботи з базами даних та інформаційних систем;
- здійснювати евристичну роботу в бібліотечних, архівних і музейних фондах;
- комплектувати, обробляти та класифікувати архівні документи, археологічні артефакти та етнографічні матеріали;
- використовувати ЕОМ для виявлення й обробки джерельних даних, зберігання й оперативного використання документів, моделювання історичних явищ і процесів, а також організації навчального процесу;
- використовувати знання давніх та сучасних державної й іноземних мов у межах потреб професійної діяльності та спілкування;
- готувати наукові реферати, огляди літератури, рецензії;
- організовувати і проводити красназнавчу та лекційно-екскурсійну роботу;
- вести красназнавчу роботу, виявляти, пропонувати та сприяти збереженню історико-культурних пам'яток;
- застосовувати категоріальний апарат та методи дослідження, проводити історіографічний та джерелознавчий аналіз;
- оформлювати результати дослідження в письмовому вигляді відповідно до чинних норм та стандартів;

▪ прийомами методичної та психолого-педагогічної роботи, достатніми для викладання історичних дисциплін у навчальних закладах I–II рівнів акредитації.

Оцінка знань здійснюється на основі комплексних тестових завдань.

До програми фахових вступних випробувань з історії увійшли теми та питання за такими дисциплінами:

1. Давня та нова історія України.
2. Новітня історія України.
3. Історія Західної Європи та Північної Америки нового часу.
4. Сучасна історія Західної Європи та Північної Америки.
5. Археологія.
6. Методика викладання історії.

2. Зміст розділів

РОЗДІЛ 1

I. ДАВНЯ ТА НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ТЕМА 1. Українські землі княжої доби (IX–XIII ст.)

Утворення Київської Русі. Політичний розвиток давньоруської держави, його основні етапи. Внутрішня політика київських князів: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха та ін. Боротьба доцентрових і відцентрових тенденцій. Поліцентризація Русі та початок її політичного роздроблення. Південноруські князівства XII–XIII ст. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі: утворення та піднесення.

Міжнародні відносини Київської Русі. Русь і нормани. Критика норманської теорії. Русь і Візантія. Південна орієнтація київських князів. Русь і країни Західної та Центральної Європи. Русь і Великий Степ: хозари, печеніги, половці.

Соціально-економічні процеси в давньоруському суспільстві. Соціальна структура Русі. Процес феодалізації. Форми землеволодіння та ренти. Господарство: землеробство, скотарство, промисли, ремесла, торгівля. Південноруське село й місто.

Етнічний розвиток Русі. Особливості генези української народності. Духовне й культурне життя давньої Русі. Язичництво. Християнізація Русі. Освіта й культура на Русі.

ТЕМА 2. Українські землі литовсько-польської доби (XIV – перша половина XVII ст.)

Початок проникнення литовців на Русь: причини та наслідки. Політичний устрій Великого князівства Литовського. Татарський чинник. Синьоводська битва в історіографії. Литовсько-татарська боротьба за українські землі у XIV ст. Київська та Волинська землі в кінці XIV – першій половині XV ст.

Особливості інкорпорації західноукраїнських земель до політико-правових структур Польської держави. Демографічні зміни в Польській Русі, багатонаціональність українських міст. Політико-правовий статус Галицької та Подільської земель у складі Польщі.

Кревська унія. Початки польсько-литовського політичного зближення: Острозька, Віленська, Городельська унії. Князювання Вітовта. Свидригайлові війни в історіографії.

Українські землі у московсько-литовській конфронтації. Кримсько-татарські чинники в соціально-економічній і політичній історії українських земель. Особливості відносин між Великим князівством Литовським та Кримським ханством, статус прикордонних українських земель, татарська колонізація південноукраїнського регіону в кінці XV ст.

Місце Люблінської унії в українському історичному процесі: утворення нової держави, геополітичні зміни у Східній Європі, об'єднання Русі. Синхронізація політико-правових систем Великого князівства Литовського та Польського Королівства в середині XVI ст.

Розвиток сільського господарства. Виникнення фільваркового господарства. Аграрна реформа 1557 р. у Великому князівстві Литовському. Українське місто в економічному розви-

тку XV – першої половини XVII ст. Селянство та його місце у соціальній структурі польсько-литовського суспільства. Шляхетська верства: її утворення та консолідація. Привілейовані категорії українського суспільства, їх станові та регіональні особливості: князі, пани, зем'яни-шляхта. Духовенство українських земель XV – першої половини XVII ст. Релігійна ситуація на українських землях у XVI ст.; виникнення нових конфесій та міжконфесійні відносини. Реформація та Контрреформація на українських землях.

Козацтво. Великий кордон Європи як фактор становлення українського козацтва.

ТЕМА 3. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Україна напередодні Національно-визвольної війни: політичні, національно-релігійні, соціально-економічні та психологічні причини, характер і рушійні сили. Проблеми типології, хронологічних меж та періодизації Національно-визвольної війни.

Підготовка й початок повстання. Гетьман Б. Хмельницький. Перші перемоги 1648 р. Основні воєнно-політичні події 1649–1653 рр. М. Кривоніс, І. Богун, Д. Нечай.

Формування української козацької держави Б. Хмельницького, її найхарактерніші ознаки. Розробка гетьманом наріжних принципів української державної ідеї. Внутрішня політика українського уряду. Соціально-економічні зміни. Зовнішня політика уряду Б. Хмельницького. Переяславська Рада і Березневі статті 1654 р., їх сутність і наслідки. Завершальний етап національно-визвольної війни.

Підсумки, історичні уроки та значення Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст.

ТЕМА 4. Українські землі в другій половині XVII–XVIII ст.

Початок громадянської війни в Гетьманській Україні. І. Виговський, Ю. Хмельницький. Поділ козацької України на два гетьманства. Боротьба П. Дорошенка за возз'єднання Української держави. «Руїна» в українських землях, її причини та наслідки.

Україна за гетьманування І. Мазепи. Обмеження автономії Гетьманщини за часів І. Скоропадського. Перша ліквідація гетьманства. П. Полуботок. Останні спроби козацької старшини зберегти автономію Гетьманщини. Гетьмани Д. Апостол і К. Розумовський. Остаточне скасування української козацької державності. Перетворення України на об'єкт міжнародних відносин.

Слобідська Україна в складі Російської держави XVII–XVIII ст. Особливості економічного та політичного розвитку Правобережжя та західноукраїнських земель. Правобережна Україна наприкінці XVII – на початку XVIII ст. П. Орлик та його «Конституція». Українські землі в складі Речі Посполитої XVIII ст. Особливості розвитку західноукраїнських земель. Соціальні й національні рухи: опришківство, гайдамацтво, Коліївщина.

Запорозька Січ у другій половині XVII–XVIII ст.

Українська освіта та культура в другій половині XVII–XVIII ст.

ТЕМА 5. Українські землі під владою Російської й Австрійської імперій

Інкорпорація Наддніпрянщини до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальна реорганізація. Намісництва, губернії, генерал-губернаторства. Ліквідація залишків українських автономних установ. Утягнення різних соціальних верств до імперського соціуму. Особливості інкорпорації західноукраїнських земель до Австрійської імперії. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II і західні українці. Імперська реакція доби Леопольда II, Франца та Фердинанда.

Скасування кріпосництва в Наддніпрянщині. Ліберально-буржуазні реформи Олександра II 60–70-х рр. XIX ст. та їх проведення в Наддніпрянській Україні. Посилення русифікаторської політики царизму. Консервативно-охоронний курс Олександра III 80-х – початку 90-х рр. XIX ст. Утвердження й розвиток ринкових відносин. Суперечливість внутрішньої політики російського царизму в українських землях на початку XX ст.: реформістські та реакційні заходи періоду системної кризи самодержавства. Західноукраїнські землі під владою Габсбургів середини XIX – початку XX ст.

Передумови й початки формування модерної української нації. Український національний рух, його основні етапи, соціальна база, регіональна своєрідність. Феномен вітчизняного культурництва. М. Максимович. Гурток харківських романтиків. «Руська трійця». Кирило-мефодіївське товариство. Т. Шевченко. «Весна народів» і українська національна революція в Галичині. Головна Руська Рада. Українські громади та гуртки в Наддніпрянській Україні 60–80-х рр. XIX ст. В. Антонович, М. Драгоманов. Суспільний рух у Західній Україні другої половини XIX – початку XX ст. Народовці, русофіли, москвофіли, старорусини, радикали. Перетворення Східної Галичини на «український П'ємонт». Перші політичні партії на західноукраїнських теренах. І. Франко, М. Грушевський. «Просвіти». Українські політичні партії та громадські організації в Наддніпрянщині на початку XX ст. Автономісти-федералісти і самостійники. Перша російська революція в українських землях. Українці в загальноросійському й польському визвольному русі.

Занепад і криза кріпосних відносин. Зародження ринкових відносин на селі. Соціальні суперечності і антикріпосницька боротьба українського селянства. Міста в українських землях, їх національний та соціальний склад. Формування промислово-торговельної буржуазії. Початок промислового перевороту.

Шляхи і темпи ринкової еволюції аграрних відносин у пореформений період. Соціальне розшарування селянства. Селянський рух. Завершення промислового перевороту. Індустріалізація економіки. Утвердження ринкових відносин. Урбанізація. Входження економіки українських земель у стадію монополістичного капіталізму. Переселенський рух українців. Трудова міграція.

Історичні умови культурного розвитку українських земель. Політика царського і цісарського режимів у галузі освіти, науки і культури. Стан розвитку науки. Нова українська література. Головні літературні напрямки XIX – початку XX ст. Галузі українського мистецтва. Особливості церковно-релігійного життя.

II. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ТЕМА 1. Українська національно-демократична революція та громадянська війна (1917–1921 рр.)

Визрівання передумов української революції за часів Першої світової війни. Політичне становище в Україні після повалення царизму. Створення Української Центральної Ради, її Універсали. Проголошення УНР. М. Грушевський – голова УЦР і Президент УНР. Перша українсько-більшовицька війна. Перше встановлення радянської влади в Україні. Брестський мирний договір та умови його реалізації. Окупація України австро-німецькими військами. Політика УЦР. Переворот 29 квітня 1918 р. Встановлення гетьманського режиму П. Скоропадського, його політика. Прихід до влади Директорії. В. Винниченко. С. Петлюра. Утворення ЗУНР. Злука УНР і ЗУНР. Наростання громадянської війни в Україні. Посилення протистояння між УНР, денікінцями й більшовиками. Друга українсько-більшовицька війна. Повстансько-партизанський рух в Україні. Н. Махно. Дипломатія незалежних українських урядів. Повернення більшовицького режиму в Україну. «Воєнний комунізм» та його основні напрямки. Причини поразки та уроки української революції.

ТЕМА 2. Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)

Соціально-економічна й політична криза початку 1920-х рр. Впровадження непу. Голод 1921–1923 рр. Входження УСРР до СРСР. Українізація: форма і зміст. О. Шумський. М. Скрипник. Культурне будівництво. Відмова від непу. Концепція планової економіки. Індустріалізація. Насильницька колективізація. Голодомор 1932–1933 рр. та його наслідки для України. Культурна революція. Встановлення сталінського тоталітарного режиму наприкінці 1920-х – упродовж 1930-х рр. С. Косіор. Г. Петровський. Масові репресії. «Розстріляне відродження».

Західноукраїнські землі у міжвоєнний період: особливості соціально-економічного, суспільно-політичного та етнокультурного розвитку.

Україна і європейська дипломатія в 1921–1939 рр. Українська діаспора. Зародження радикального українського національного руху.

ТЕМА 3. Друга світова війна й Україна

Українське суспільство у 1939–1941 рр. Радянсько-німецький альянс і возз'єднання західноукраїнських земель у складі УРСР. Напад Німеччини й оборонні бої 1941–1942 рр. Причини тимчасових поразок Червоної Армії. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору та його особливості в Україні. Радянські партизани й підпільники. Формування ОУН – УПА. Визволення України від німецько-фашистських загарбників (1942–1944 рр.). Повернення радянської влади й українське суспільство в 1943–1945 рр. Внесок українського народу в розгром німецько-фашистських агресорів. Україна – один із засновників ООН.

ТЕМА 4. Наростання системної кризи тоталітарного ладу в УРСР (сер. 1940-х – 1980-ті рр.)

Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Відбудова народного господарства. Голод 1946–1947 рр. Політико-ідеологічна ситуація в республіці. «Радянізація» західних областей України та реакція населення. Зовнішньополітична діяльність УРСР.

Хрущовська «відлига» та її парадокси. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток. Духовне життя. Шістдесятники.

Поворот до неосталінізму. Дисиденти. П. Шелест. В. Щербицький. Політична реакція на тлі «розрядки». Стан економіки, освіти, науки та культури. Наростання кризових явищ.

ТЕМА 5. Україна на шляху до незалежності. Становлення незалежної України.

«Нове мислення», спроба «прискорення». Гласність і початок новітнього національного відродження. Зародження багатопартійності. Декларація про державний суверенітет. Криза горбачовської «перебудови». ДКНС та його крах.

Проголошення незалежності України. Становлення структур влади. Розвиток конституційного процесу. Прийняття Конституції України 1996 р. Багатопартійність в Україні. Особливості творення національної ринкової економіки. Процеси соціальної трансформації. Етнонаціональні процеси. Основні тенденції розвитку української культури. Духовність суспільства на сучасному етапі. Україна на міжнародній арені. Європейський вибір України.

Анексія Російською Федерацією Автономної республіки Крим. АТО на сході України.

РОЗДІЛ 2

I. ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ НОВОГО ЧАСУ

ТЕМА 1. Реформація в Європі

Реформація в Німеччині. Німеччина напередодні Реформації: політичне становище, адміністративний устрій; імператор та його влада; соціально-економічний розвиток імперії. Мартін Лютер та його вчення. Селянська війна у Німеччині. Аугсбурзький релігійний мир.

Розвиток Швейцарії у XVI ст. Ульріх Цвінглі. Жан Кальвін. Місце кальвінізму у поширенні Реформації.

Франція за Франциска I. Реформація у Франції. Релігійні війни 1562–1598 рр.: їх етапи та підсумки. Нантський едикт.

ТЕМА 2. Європа наприкінці XVI–XVII ст.

Франція наприкінці XVI–XVII ст. Генріх IV. Діяльність Ришельє: прихід Людовика XIII до влади. «Політичний заповіт» Ришельє. Франція за Людовіка XIV (1643–1715 рр.). Кольбер. Абсолютизм за Людовіка XIV. Політика протекціонізму та меркантилізму.

Англія XVI–XVII ст. Генріх VIII та реформація. Особливості англійського абсолютизму, Акт про супрематію 1534 р. Єлизавета Тюдор та її політика. «Ірландське питання». Англійський символ віри за Єлизавети.

Іспанія з Карла I (1519–1555 рр.). Умови появи Габсбургів на троні та характер їх європейської політики. Антиіспанські заходи Карла I. Повстання комунерос. Особливості іспанського абсолютизму. Іспанія та національно-визвольна боротьба у Нідерландах.

Передумови та етапи національно-визвольного руху у Нідерландах: політичне та соціально-економічне становище Нідерландів. Республіка Об'єднаних провінцій.

ТЕМА 3. Міжнародні відносини у XVII ст. Тридцятирічна війна

Характер міжнародних відносин на початку XVII ст. Національні держави та зміст міжнародної політики Нової доби. Роль протестантизму у системі взаємин. Розвиток колоніальної системи.

Тридцятирічна війна 1618–1648 рр. Передумови (протистояння католицьких та протестантських держав; економічні інтереси). Етапи війни та їх характер, основні учасники та їх мета. Підсумки війни. Вестфальський мир.

ТЕМА 4. Англійська буржуазна революція XVII ст.

Соціально-економічний розвиток і політичне життя Англії наприкінці XVI – першій половині XVII ст. Релігійно-ідеологічні та політичні передумови революції. Громадянська війна. Суд над королем. Індивідуалістська республіка та її політика. Протекторат О. Кромвеля. Аграрне питання. Політичні ідеї періоду революції. Реставрація Стюартів. «Славна революція».

ТЕМА 5. Основні філософсько-політичні доктрини французького просвітництва.

Просвітництво і антифеодалізм, звичайні права людини. Філософські погляди Вольтера. Ідея народного суверенітету у політико-правовій концепції Ж.-Ж. Руссо. Ж. Монтеск'є про системи державного управління. «Енциклопедія».

ТЕМА 6. Революції XVIII ст.

Американська буржуазна революція. Етапи колонізації Північної Америки. Склад населення. Колоніальна політика. Економічний розвиток. Національно-визвольний рух. Військові дії. Основи державності США.

Велика французька буржуазна революція. Особливості економічного розвитку. Французький абсолютизм. Історичні передумови революції. Її етапи. Історичне значення. Наполеонівська імперія. Бонапартизм. Крах імперії.

ТЕМА 7. Країни Європи в першій половині XIX ст.

Легітимізм. Міфи та дійсність. Реставрація монархії у Франції. Утворення Віденської системи міжнародних зв'язків. Ліберали і національне питання. Липнева революція 1830 р. у Франції.

Європейські революції 1848–1849 р. Історичні передумови революцій у Франції та Німеччині. Їх періодизація. Характер революцій. Червневий повстання в Парижі. Революція та проблема об'єднання Німеччини. Головні підсумки революцій.

ТЕМА 8. Країни Європи та США у другій половині XIX ст.

Об'єднання Німеччини. Особливості економічного розвитку в німецьких землях в середині XIX ст. Особливості об'єднання Німеччини «згори». О. Бісмарк. Об'єднання та його наслідки.

Економічне та політичне становище в США в середині XIX ст. Громадянська війна: її цілі. Політичні сили. Наслідки війни. Реконструкція у США.

II. СУЧАСНА ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

ТЕМА 1. Підсумки першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська система післявоєнного устрою світу

«Чотирнадцять пунктів» Т. В. Вільсона. Комп'єнське перемир'я. Паризька мирна конференція. Репараційне питання. Версальський мирний договір. Мирні договори з союзниками Німеччини в Першій світовій війні. Створення Ліги Націй, статут організації. Система мандатів.

Вашингтонська конференція. Трактат чотирьох держав, договір п'яти держав, договір дев'яти держав. Версальсько-Вашингтонська система, її основні суперечності. Генуезька конференція. Рапалльський договір. Гаазька конференція.

Суперечності між переможцями і переможеними та загострення політичної ситуації в Європі у першій половині 1920-х рр. Рурський конфлікт та його наслідки. План Дауеса. Лозаннська конференція. Локарнська конференція.

ТЕМА 2. Країни Заходу періоду стабілізації та процвітання («проспериті») (1924–1929 рр.)

Загальна характеристика розвитку країн Заходу в період стабілізації та процвітання. Головні риси стабілізації економіки та соціальних відносин. Матеріальні передумови промислового піднесення середини 20-х рр.

Розвиток монополістичного капіталізму. Збільшення концентрації та централізації виробництва та капіталу та посилення могутності корпорацій. Особливості монополізації в провідних країнах світу.

Послаблення соціальних протиріч та класової боротьби в період стабілізації, відновлення відносно соціальної стабільності західного суспільства. Різне послаблення страйкової боротьби. Припинення масових демократичних рухів.

Послаблення регулюючої ролі держави в економіці та регулюванні соціальних відносин. Посилення ідей індивідуалізму. Розробка теорії «індустріальної демократії» як спроба поєднання інтересів робітничого класу та підприємців у західних країнах. Посилення реформістських тенденцій у міжнародному робітничому русі в умовах стабілізації. Прояви нетривкості стабілізації 20-х рр. ХХ ст.

ТЕМА 3. Економічна криза 1929–1933 рр. та її соціально-політичні наслідки

Передумови світової економічної кризи 1929–1933 рр. Особливості економічної кризи 1929–1933 р. Пошуки шляхів виходу з кризи. Різне посилення ролі держави в економіці та соціальних відносинах як загальна риса пошуків шляхів виходу з кризи. Д. М. Кейнс та його теорія, спрямована на посилення ролі держави. Головні моделі державного регулювання. Ліберально-буржуазний або соціал-демократичний реформізм. Тоталітарна модель державного регулювання. Радикально-демократичний варіант державного регулювання. Наслідки світової економічної кризи 1929–1933 рр.

ТЕМА 4. Німецький нацизм та італійський фашизм

Значення воєнної поразки Німеччини у Першій світовій війні для подальшого розвитку країни. Прийняття Веймарської конституції, її зміст.

Зародження нацистського руху в Німеччині. А. Гітлер. Програма «25 пунктів». Спроба «пивного путчу» в 1923 р. Німеччина в роки світової економічної кризи 1929–1933 рр. Загострення економічної ситуації, репараційна проблема. Поляризація політичних сил в країні. Зростання нацистської небезпеки. Провал спроб КПН створити єдиний робітничий фронт. Прихід нацистів до влади. Нацистська диктатура в Німеччині (1933–1939 рр.). Ідеологічна, політична, військова організація нацистів. Соціально-політична суть та соціальна база нацизму. Причини перемоги нацизму в Німеччині. Перші кроки Гітлера при владі. Соціальна політика, фашизація та мілітаризація внутрішнього життя країни, націонал-соціалістське перевиховання суспільства. Початок підготовки Німеччини до війни.

Зародження фашизму в Італії, його ідеологія. Прихід італійських фашистів до влади (1923 р.). Діяльність Б. Муссоліні. Вплив італійського фашизму на виникнення німецького нацизму. Окупація Італією Ефіопії, Албанії, участь фашистської Італії у Громадянській війні в Іспанії (1936–1939 рр.).

Формування військово-політичного союзу Берлін–Рим–Токіо.

ТЕМА 5. «Новий курс» Ф. Рузвельта в США

Стабілізація капіталізму в США. Політика урядів Гардінга та Куліджа. Панування в державній політиці принципу «твердого індивідуалізму». Прихід до влади уряду Гувера.

Початок в США економічної кризи 1929–1933 рр. Вимушений відхід від «твердого індивідуалізму» і поступове запровадження етатизму. Наростання кризи і перетворення її у «велику депресію» початку 30-х рр.

Президентські вибори 1932 р. та прихід до влади уряду Ф. Рузвельта. «Новий курс» Рузвельта – початок «нової ери» розвитку американського капіталізму. Наступ справа на «новий курс». Перемога Рузвельта на виборах 1936 р. Продовження політики «нового курсу» у після-кризовий період. Закон Вагнера.

ТЕМА 6. Народний фронт у Франції

Франція під час світової економічної кризи, особливості розвитку кризи в країні. Посилення фашистських сил та зростання фашистської загрози в країні. Фашистський путч 1934 р. та його провал. Створення єдиного Народного фронту. Програма Народного фронту

Парламентські вибори 1936 р. та перемога Народного фронту. Політика уряду Л. Блюма. Діяльність Народного фронту. Початок у Франції нової економічної кризи. Мюнхенська політика правлячих кіл. Розкол Народного фронту. Значення заходів Народного фронту для подальшого розвитку Франції.

ТЕМА 7. Міжнародні відносини напередодні Другої світової війни

Причини загострення міжнародних відносин у 30-х рр. Утворення гасла військової небезпеки в центрі Європи. Ліга Націй і зростання військової загрози. Експансія фашистських держав та політика умиротворення агресора. Руїнація системи колективної безпеки в Європі.

Аншлюс Німеччиною Австрії. Мюнхенська угода 1938 р. та її наслідки. Розчленування Чехословаччини. Початок підготовки Німеччини до розв'язання світової війни. Англо-франко-радянські переговори 1939 р. та їх зрив.

Радянсько-німецький пакт 1939 р. про ненапад та його сучасні оцінки.

ТЕМА 8. Друга світова війна

Характер війни. Її періодизація. Напад нацистської Німеччини на Польщу. Початок «Дивної війни» та поразка Польської держави. Радянсько-німецький договір про дружбу і кордони. Воєнні дії німецьких збройних сил проти норвезьких та британських військ, загарбання Норвегії. Напад Німеччини на Францію, Бельгію, Голландію та Люксембург. Капітуляція Франції, умови Комп'єнської угоди. «Битва за Англію». Агресія Німеччина на Балканах.

Воєнні дії в Африці. Завершення створення Німеччиною воєнної коаліції, Берлінський пакт. Приєднання до нього Угорщини, Румунії та Болгарії. Фашистський «новий» порядок в Європі. Виникнення руху Опору.

Напад нацистської Німеччини на СРСР. Розвиток союзницьких відносин СРСР з Англією та США. Антигітлерівська коаліція.

Напад Японії на Перл-Харбор, вступ США у Другу світову війну. Початок війни на Тихому океані. Воєнні дії на Тихому океані. Вирішальна перемога воєнно-морських сил США над японським флотом біля атолу Мідуей. Перемога американських військ на о. Гуадалканал. Зміна співвідношення сил на Тихому океані на користь США.

Воєнні дії в Північній Африці, битва при Ель-Аламейні. Завершення бойових дій в Північній Африці, поразка німецько-італійських військ. Висадка англо-американських військ у Сицилії та на Апеннінах.

Сталінградська битва та її історичне значення. Перемога радянських військ на Орловсько-Курській дузі. Перемоги радянських військ у 1944 р. та їх міжнародне значення. Відкриття західними союзниками другого фронту в Європі. Военні дії у Франції.

Початок розвалу гітлерівського блоку. Крах італійського фашизму. Капітуляція Італії. Республіка Сало. Военні дії в Італії. Розпад гітлерівського блоку. Визволення Франції. Події в Бельгії та Голландії. Визвольна боротьба у Східній та Південно-Східній Європі на заключному етапі війни. Битва в Арденах. Военні дії на заключному етапі війни в Європі. Берлінська операція. Просування військ західних союзників по Німеччині. Беззастережна капітуляція фашистської Німеччини.

Конференції країн-учасниць антигітлерівської коаліції. Московська конференція міністрів закордонних справ. Тегеранська конференція. Кримська (Ялтинська) конференція. Потсдамська конференція.

Тихоокеанський театр війни на заключному етапі. Національно-визвольний рух у Східній та Південно-Східній Азії. Хід воєнних операцій. Застосування Сполученими Штатами Америки атомної зброї проти Японії. Вступ СРСР у війну проти Японії, воєнні операції. Беззастережна капітуляція Японії. Закінчення Другої світової війни. Наслідки Другої світової війни.

ТЕМА 9. Сполучені Штати Америки після Другої світової війни

Зміни в світових позиціях і ролі США після Другої світової війни. Початок «холодної війни» в міжнародних відносинах і зовнішня політика США. Посилення консервативних тенденцій у внутрішньополітичному житті США після закінчення Другої світової війни. Початок Холодної війни. Маккартизм. Г. Трумен. Д. Ейзенхауер.

Зовнішня політика США в період президентства Дж. Кеннеді. Доктрина «гнучкого реагування». Політика «наведення мостів». «Союз заради прогресу». Карибська криза. Зовнішньополітичний курс адміністрації Л. Джонсона. Вступ США у війну в Індокитаї.

Внутрішньополітична програма президента Дж. Кеннеді. «Нові рубежі». Новий етап НТР і американське суспільство. Соціально-економічні заходи адміністрації Дж. Кеннеді. Програма «Великого суспільства» і соціально-економічна політика адміністрації Л. Джонсона. Вибори 1968 р.

Зовнішня політика адміністрацій Дж. Ніксона і Дж. Форда. Радянсько-американські відносини в 1968–1976 рр.: від Холодної війни до розрядки міжнародної напруги. Припинення війни у В'єтнамі. Початок погіршення у відносинах СРСР-США в середині 70-х рр.

Внутрішньополітичний курс адміністрації Дж. Картера. Неоконсервативна хвиля. Виборча кампанія 1980 р. Соціально-економічна та міжнародна політика адміністрації Р. Рейгана. «Рейганоміка». Виборчі кампанії 1984 і 1988 рр.

Особливості внутрішньої політики адміністрації Дж. Буша-старшого. Виборча кампанія 1992 р. «Революція 1992 року» В. Клінтона. Внутрішня та зовнішня політика США на початку XXI ст. Дж. Буш-молодший. Б. Обама.

ТЕМА 10. Великобританія після Другої світової війни

Економічне і політичне становище Великобританії після Другої світової війни. Третій лейбористський уряд. Внутрішня політика лейбористів. Соціально-економічні заходи лейбористського уряду. Економічний розвиток Великобританії. Нові явища в економіці країни. Четвертий лейбористський уряд, його внутрішня і зовнішня політика.

Повернення до влади консерваторів, їх внутрішня і зовнішня політика. Розвиток науково-технічної революції, її наслідки. Становище Великобританії на світовому ринку.

Вибори 1964 р. і повернення до влади лейбористської партії. Економічне становище Великобританії у другій половині 60-х рр. і економічна політика лейбористського уряду. Подальше посилення концентрації капіталу і виробництва. Політика «цін і доходів».

Вибори 1970 р., повернення до влади консерваторів. Закон «Про відносини в промисловості». Зростання цін і безробіття.

Боротьба всередині лейбористської партії. Перемога лейбористів на виборах 1974 р. Їх внутрішня політика. Прихід до влади консерваторів. Політика консервативного уряду М. Тетчер. «Неоконсерватизм».

Особливості внутрішнього і зовнішнього становища Великобританії на сучасному етапі наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Еволюція лейборизму. Е. Блер. Політика кабінетів консерваторів з 2010 р. Д. Камерон.

ТЕМА 11. Французька Республіка в повоєнний час

Політичне і соціально-економічне становище Франції після Другої світової війни. Зміни в позиціях Франції на світовій арені. Початок розпаду французької колоніальної імперії. «Тимчасовий режим».

Четверта республіка. Конституція Четвертої республіки. Політична боротьба в роки Четвертої республіки. Розпад французької колоніальної імперії. Війна в Алжирі. Падіння Четвертої республіки. Встановлення режиму «особистої влади».

П'ята республіка. Конституція П'ятої республіки. Зовнішня і внутрішня політика Ш. де Голля. Криза П'ятої республіки і масові молодіжні виступи. Відставка де Голля. Прихід до влади Ж. Помпіду.

Внутрішньополітичне життя і зовнішня політика Франції в 70-80-х рр. Президентські вибори 1981 і 1988 рр. Особливості політичних підходів президентів Жіскара д'Естена і Ф. Міттерана.

Політика «співіснування» у 80–90-х рр. Ж. Ширак. Сучасне політичне життя і зовнішня політика Франції. Соціально-економічне становище Франції на початку ХХІ ст. Н. Саркозі. Ф. Олланд.

ТЕМА 12. Федеративна Республіка Німеччина

Політичні, економічні і духовні наслідки краху гітлеризму для німецького народу. Рішення Потсдамської конференції з німецького питання. Розкол Німеччини. Утворення ФРН і НДР. Уряд К. Аденауера. Особливості економічного розвитку ФРН і доктрина «соціального ринкового господарства». Відставка Аденауера. Надзвичайне законодавство. Утворення «великої коаліції».

Вибори до бундестагу 1969 р. і утворення «малої коаліції». Зовнішня і внутрішня політика ФРН. «Східна політика» уряду В. Брандта. Парламентські вибори 1983 р. і прихід до влади правохристиянської коаліції канцлера Г. Коля. Зовнішня політика і соціально-економічний розвиток ФРН у 80-х рр.

Утворення об'єднаної Німеччини. Особливості входження території колишньої НДР до єдиної Німеччини. Сучасне політичне життя і зовнішня політика ФРН. Політика «середнього шляху» Г. Шредера. Політика коаліційних урядів на початку ХХІ ст. А. Меркель.

ТЕМА 13. Італія після другої світової війни

Політичне становище Італії після звільнення від фашизму. Формування нової партійно-політичної системи. Проголошення республіки. Особливості італійської республіканської конституції.

Криза лівого крила політичних сил в Італії. Однопартійний уряд А. де Гаспері. Парламентські вибори 1948 р. Утвердження ХДП як найбільш впливової партії країни. Політичне життя Італії в 50–60-х рр. Назрівання кризи «лівоцентризму» наприкінці 60-х рр. Внутрішньополітичне становище Італії в середині 70-х рр. Дострокові парламентські вибори 1976 р. Політика «національної солідарності». Дострокові парламентські вибори 1979 р. Дострокові парламентські вибори 1983 р. Урядова коаліція п'яти партій. Кабінет Б. Краксі. Повернення до влади християнських демократів. Самореформування ІКП та її перейменування. Зміни в політичній системі Італії наприкінці ХХ ст. Особливості політичне життя і міжнародні позиції Італії. Особливості політичного життя Італії на початку ХХІ ст.

РОЗДІЛ 3

I. АРХЕОЛОГІЯ

ТЕМА 1. Поняття про теорію та методологію археології

Методики досліджень. Основні поняття: культурний шар, артефакт, археологічна культура, культурно-історична область. Хронологія та періодизація. Історіографія української археології XIX–XXI ст.

ТЕМА 2. Ранній палеоліт України

Час і шляхи заселення людиною. Територіальні групи і пам'ятки. Неандертальські поховання.

ТЕМА 3. Пізній і фінальний палеоліт

Природне середовище і адаптаційні процеси. Типи поселень, житло, знаряддя праці. Пам'ятки. Духовна культура.

ТЕМА 4. Мезоліт та неоліт України

Хронологія та визначальні риси. Культурні спільності, культури і пам'ятки. Основні технологічні досягнення. Поняття «неолітичної революції». Культури із відтворювальним типом господарства. Культури із привласнюючим типом господарства. Поховальні пам'ятки «маріупольського типу». Шляхи неолітизації України.

ТЕМА 5. Енеоліт України

Датування. Критерії виділення періоду. Трипільська культурно-історична спільність, періодизація та хронологія, пам'ятки. роль балканського металургійного центру в розвитку металообробки. Господарство. Світогляд та релігія. Локальні культури пізнього Трипілля. Чинники зникнення. Енеоліт Степової України. Середньостогівська культура. Місцева металургія за матеріалами постмаріупольської археологічної культури (АК).

ТЕМА 6. Доба бронзи

Датування. Критерії виділення періоду. Археологічні культури ранньобронзової доби Правобережжя та Степу. Катакомбна культурно-історична спільність, локальні культури, матеріальний комплекс, поховальний обряд. Культура багатопружкової кераміки. Зрубна (бережнівсько-маївська) культура, матеріальний комплекс. Сабатинівська культура: майстерні і скарби. Культури фінальної бронзи Лісостепу і Степу. Етнічна належність носіїв. Металургійні центри на території України.

ТЕМА 7. Ранньозалізна доба

Датування. Критерії виділення. Кіммерійські археологічні пам'ятки та їх датування. Проблема походження скіфського етносу. Історія Великої Скіфії. Пам'ятки матеріальної і духовної культури. Ознаки державності. Лісостепова Скіфія: пам'ятки та етнос, населення. Кримська Скіфія. Сармати в Україні. Пізньоскіфські городища Нижнього Дніпра.

ТЕМА 8. Античні міста північного Причорномор'я

Час та чинники колонізації Причорномор'я. Міста та сільська округа. Архітектурні пам'ятки, матеріальна культура, мистецтво. Взаємовідносини з варварським оточенням.

ТЕМА 9. Давні слов'яни та Київська Русь

Датування. Ранньослов'янські культури в Україні. Пам'ятки. Духовна культура. Літописні племена напередодні об'єднання. Київська Русь за пам'ятками археології: місто, село, замок. Кочовики Степу за часів Середньовіччя.

I. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

ТЕМА 1. Поняття про методи, прийоми і засоби навчання історії

Методи навчання історії. Прийоми вивчення історичних фактів на емпіричному рівні: оповідання, опис, образна характеристика, коротке повідомлення, конспективне оповідання. Прийоми вивчення історичного матеріалу на теоретичному рівні: пояснення, доведення, міркування, узагальнююча характеристика.

ТЕМА 2. Наочність у навчанні історії

Класифікація наочності: речові пам'ятки минулого, образотворчі засоби, умовно-графічні засоби. Методика роботи з речовими пам'ятками минулого (пам'ятні місця, історичні монументи, предмети, що зберігаються в музеях). Її образною наочністю (навчальні картини). Методика роботи з умовно графічною наочністю. Історичні карти та їх види за охопленою територією, за змістом, за масштабом. Правила роботи з історичною картою. Схеми, таблиці, діаграми та їх класифікація.

ТЕМА 3. Урок історії

Урок – основна форма навчального процесу, основні вимоги до сучасного уроку. Основні типи уроків: уроки засвоєння нового навчального матеріалу; уроки формування і вдосконалення умінь та навичок; уроки закріплення та застосування знань, умінь та навичок; уроки узагальнення та систематизації знань; уроки контролю і корекції знань, умінь та навичок; комбіновані уроки. Структурні компоненти уроку. Структура інтерактивного уроку.

ТЕМА 4. Способи перевірки та оцінювання результатів навчання історії

Функції (діагностична, прогностична, коригуюча, навчальна, розвивальна, виховна, стимулююча – мотиваційна), форми і принципи (систематичність, всебічність, індивідуалізація), перевірки і оцінювання на уроках історії в школах. Рівні навчальних досягнень учнів з історії України та всесвітньої історії: початковий, середній, достатній, високий. Види оцінювання навчальних досягнень учнів (тематичне, семестрове, річне, підсумкове). Прийоми оцінювання: тест, експрес опитування, розширене опитування, контрольна справа або творче завдання, спостереження, самооцінка, ігрові методи оцінювання.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань фахового вступного випробування здійснюється на основі відповідей на 44 тестових завдання трьох типів. Тести сумарно оцінюються у 100 балів.

Перший тип – завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється в 2 бали; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.

Другий тип – завдання на встановлення відповідності («логічні пари») оцінюється у 4 бали; 1 бал за кожен правильно встановлену відповідність; 0 балів, якщо не вказано жодної правильної відповідності пари або відповіді на завдання не надано.

Третій тип – завдання на встановлення правильної послідовності оцінюється у 4 бали: 1 бал за кожен правильно встановлену послідовність; 0 балів, якщо не вказано жодної правильної відповідності пари або відповіді на завдання не надано.

Зміст	Максимальна кількість балів
Тестова частина	100
розділ 1 – «Давня та нова історія України» та «Новітня історія України» – 15 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь; 1 тест другого типу – 4 бала за правильну відповідь; 1 тест – третього типу – 4 бала за правильну відповідь	38
розділ 2 – «Історія Західної Європи та Північної Америки нового часу» та «Сучасна історія Західної Європи та Північної Америки» – 14 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь; 1 тест другого типу – 4 бала за правильну відповідь; 1 тест – третього типу – 4 бала за правильну відповідь	36
розділ 3 – «Археологія» – 6 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь; 1 тест – третього типу – 4 бала за правильну відповідь	16
розділ 4 – «Методика викладання історії» – 3 тестових питань першого типу по 2 бала; 1 тест другого типу – 4 бала за правильну відповідь	10

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 1

І. ДАВНЯ ТА НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

- Багалій Д. Історія Слобідської України / Д. Багалій. – Х., 1993. – 268 с.
- Баран В. Д. Походження слов'ян / В. Д. Баран, Д. Н. Козак, Р. Д. Терпиловський. – К., 1991. – 376 с.
- Борисенко В. Курс української історії / В. Борисенко. – К., 1996. – 465 с.
- Брайчевський М. Ю. Походження Русі / М. Ю. Брайчевський. – К., 1968. – 365 с.
- Голобуцький В. Запорозьке козацтво / В. Голобуцький. – К., 1994. – 412 с.
- Грицак, Я. Нарис історії України: Формування української модерної нації XIX–XX ст. / Я. Грицак. – К., 1996. – 360 с.
- Грушевський, М. С. Історія України-Руси: у 10 т. / М. С. Грушевський – К., 1995. – 1998.
- Гуржій, О. Гетьманська Україна / О. Гуржій, Т. Чухліб. – К., 1999 – 303 с.
- Історія української культури: у 5 т. – К., 2002-2012.
- Левенець Ю. А. Політична історія України. XX століття: у 6 т. – Т. 1: На зламі століть (кінець XIX ст. – 1917 р.) / Ю. А. Левенець, Л. П. Нагірна, М. С. Кармазіна. – К., 2002. – 424 с.
- Леп'явко, С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні / С. Леп'явко. – Чернігів, 1996. – 285 с.
- Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: у 2 т. – К., 1994.
- Русина О. Україна під татарами і Литвою / О. Русина. – К., 1998.
- Рыбаков, Б. А. Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков. – М., 1981. – 653 с.
- Сарбей, В. Національне відродження України / В. Сарбей. – К., 1999. – 336 с.
- Січинський, В. Чужинці про Україну / В. Січинський. – К., 1992. – 255 с.
- Скальковський, А. О. Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького / А. О. Скальковський. – Д., 1994. – 676 с.
- Смолій, В. Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет / В. Смолій, В. Степанков. – К., 1993. – 502 с.
- Толочко, П. Древняя Русь / П. Толочко. – К., 1987. – 203 с.
- Шандра В. С. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – початок XX ст. / В. С. Шандра. – К., 2005. – 426 с.
- Яворницький, Д. Історія запорозького козацтва: в 2 т. / Д. Яворницький. – К., 1990.
- Яковенко, Н. Нариси з історії України: Від найдавніших часів до кінця XVIII століття / Н. Яковенко. – К., 1996. – 398 с.

ІІ. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

- Баран, В. Україна: новітня історія (1945–1991) / В. Баран. – Л., 2003.
- Бойко, О. Д. Нариси з новітньої історії України (1985–1991 рр.): навч. посіб. / О. Д. Бойко. – К., 2004. – 357 с.

- Гай-Нижник, П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення / П. Гай-Нижник. – К., 2010. – 304 с.
- Грицак, Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст.: навч. посіб. / Я. Грицак. – К., 2000. – 360 с.
- Коваль, М. Україна у Другій Світовій та Великій Вітчизняній війні / М. Коваль. – К., 1999. – 468 с.
- Кульчицький, С. Україна між двома війнами / С. Кульчицький. – К., 1999. – 336 с.
- Кормич, Л. Історія України від найдавніших часів і до XXI ст.: навч. посібник / Л. Кормич, В. Багацький. – Х., 2004. – 480 с.
- Литвин, В.М. Історія України : підручник / В. М. Литвин. – К., 2010. – 831с.
- Новітня історія України (1900–2000 рр.) : підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Дрожжин та ін. – К., 2000. – 663 с.
- Патриляк, І. К. Україна в роки Другої світової війни. Спроба нового концептуального погляду / І. К. Патриляк, М. А. Боровик. – К., 2000. – 590 с.

РОЗДІЛ 2

I. ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ НОВОГО ЧАСУ

- Джеджора, О. Історія Європейської цивілізації / О. Джеджора. – Л. 1999. – Ч.1 : До кінця 18 ст. – 433 с.
- История средних веков. Т.2. Раннее новое время. / под ред. С. П. Карпова. – М., 2008. – Т. 2 – 618 с.
- Новая история стран Европы и Америки. Первый период / под. ред. Е. Е. Юровской и И. М. Кривогуза. – М., 1998. – 415 с.
- Новая история стран Европы и Америки. Второй период / под. ред. И. М. Кривогуза и Е. Е. Юровской. – М., 1998. – 316 с.
- Пономарев, М. В. Новая и новейшая история стран Европы и Америки: практ. пособ. / М. В. Пономарев, С. Ю. Смирнова. – М., 2000.

II. СУЧАСНА ІСТОРІЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

- Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002) / О. П. Іваницька. – Вінниця: Фоліант, 2003. – 560 с.
- История новейшего времени стран Европы и Америки: 1918–1945: учеб. пособ. / под ред. Е. Ф. Язькова. – М.: Простор, 2004 – 556 с.
- История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945–2000: учеб. пособ. / под ред. Е. Ф. Язькова. – М.: Простор, 2002 – 480 с.

РОЗДІЛ 3

I. АРХЕОЛОГІЯ

- Археологія України: курс лекцій / за ред. Л. Л. Залізняка. – К., 2005.
- Винокур, І. С. Археологія України / І. С. Винокур, Д. Я. Телегін. – К., 1994; Тернопіль, 2004.
- Ковалева, І. Ф. Север степного Поднепровья в среднем бронзовом веке / И. Ф. Ковалева. – Д., 1981.
- Ковалева, І. Ф. Север степного Поднепровья в энеолите-бронзовом веке / И. Ф. Ковалева. – Д., 1984.
- Ковалева, І. Ф. Социальная и духовная культура племен бронзового века (по материалам Левобережной Украины) / И. Ф. Ковалева. – Д., 1989.
- Толочко, П. П. Древняя Русь / П. П. Толочко. – К., 1987.
- Толочко, П. П. Кочевые народы степей и Киевская Русь / П. П. Толочко. – К., 1999.
- Толочко, О. П. Київська Русь / О. П. Толочко, П. П. Толочко. – К., 1998.
- Чмыхов, Н. А. Истоки язычества на Руси / Н. А. Чмыхов. – К., 1990.

РОЗДІЛ 4**I. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ**

Баханов, К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К. О. Баханов. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 328 с.

Баханов, К. О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України / К. О. Баханов. – К.: Генеза, 1996. – 208 с.

Короткова, М. В. Наглядность на уроках истории / М. В. Короткова. – М., 2000. – 176 с.

Лебідь, В. О. Методика викладання історії в загальноосвітній школі / В. О. Лебідь, Т. Г. Лебідь. – Херсон, 1999. – 173 с.

Пометун, О. І. Методика навчання історії в середній школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К., 2006. – 286 с.

Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія. 5–11 класи (редакція 2001) // Історія в школі. – 2001. – № 8.

Степанищев, А. Т. Методика преподавания и изучения истории: в 2 ч. / А. Т. Степанищев – М., 2002. – Ч. 1. – 304 с.

Завідувач кафедри всесвітньої історії, проф.

Н. В. Венгер

Завідувач кафедри історії України, проф.

Ю. А. Святець

Завідувач кафедри історіографії,
джерелознавства та архівознавства, проф.

О. І. Журба

Завідувач кафедри
східноєвропейської історії, доц.

В. П. Бурмага